

VÉLEMÉNY

Civil szervezetek hozzájárulása az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (OFK) és az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) társadalmi vitájához

A dokumentum valóban távlatokat mutat fel Magyarország számára, ezért a leírt fejlesztési elképzelések megfogalmazása, általános módszertani felépítése világos, több pontban kifejezetten reményeket kelt az olvasóban. Ezért érdemi vita alapjául szolgálhat.

I. ÁTFOGÓ CÉLOK: Mindennek értékét csökkenti, hogy a koncepció gerincét adó stratégiai tervezés és programalkotás, meggyőző volta ellenére, inkább egy EU fejlesztési dokumentum általánosított formájára jellemző munkaanyagra emlékeztet, ami a füzet nyelvezetében, mondatszerkesztési technikáiban is érzékelhető.

1. Vitatható az I. fejezet (3.o.) azon törekvése, hogy a társadalmi, gazdasági és területi kohézió erősítésével megteremthető az **igazságos Magyarország. Itt az igazságos jelző problematikus**; az említett kohéziók együtthatója inkább **egy modern, versenyképes vagy fejlett ország** irányába mutat. Egy országra ne alkalmazzuk azt, hogy igazságos. Hasonló a helyzet a biztonságos jelzővel (biztonságos Magyarország megteremtése 2020-ra – 3.o.). Jelenleg nem egy biztonságos országban élünk? 2020-ig nem is lesz így? Ennek a félreértésnek az elkerülése céljából tanácsos inkább **az állampolgárnak távlatokat nyújtó vagy inkább biztosító Magyarországról írni, amely egyúttal megbízható, kiszámítható és stabil partner is lehet a későbbi generációk számára.** Az említett tulajdonságokat hiányolják napjainkban a fiatal generációk.

II. ÁTFOGÓ KÖVETELMÉNYEK ÉS TERÜLETPOLITIKAI CÉLOK:

1. A második fejezet (4.o.) leszögezi, hogy a stratégiai tervezésnek és végrehajtásnak részben EU-követelményeknek is meg kell megfelelnie, ami indokolhatja a követelmények és területpolitikai célok túlzott általánosítását.
2. Tanácsos egybekötni a területi integrálódással a **térségi integrálódást**, amely önmagában lefedi, sőt bizonyos értelemben túlmutat a területi integrálódás megjelölésén.
3. Végezetül a 4. oldalon szereplő követelmények között felsorolt – **a biztonság szempontjainak érvényesítéséről szóló – pont is vitatható. Milyen értelemben vett biztonságról van szó? Katonai? Társadalmi? Gazdasági? Környezeti? Egyéni?**

III. STRATÉGIAI CÉLJAINK 2020-IG:

A stratégiai célok megtervezésekor, a társadalmi párbeszéd idején és a későbbi programalkotás során is kiemelt szerepet kell tulajdonítani a **társadalmi partnerségnek**, erőteljesebben megjeleníteni az alábbi célok elérésekor az **érdekképviselői szervezeteket**, mindenekelőtt a **civil társadalmat, az akadémiai kutatóintézeteket, egyetemeket, valamint a forprofit szektort.**

Lényeges továbbá magának a versenyképesség fogalmának tisztázása is. A versenyképesség fogalmi pontosításával összefüggésben a versenypolitika kialakításakor **azt is meg kell határozni, hogy miben kívánunk versenyezni az európai és a globális szinten.** Gazdaságban, Sportban? Valami másban? A lisszaboni folyamat megrekedt és az ez irányú folyamatok nem a gazdasági versenyképesség javítása irányába mutatnak. Ezért is lehet stratégiai cél a versenyképesség humán és intézményi oldalának hangsúlyos kifejtése, mivel ez a struktúra Magyarországon nincsen kiépítve.

Stratégiai tervezési szinten is elemezni kell a versenyképesség viszonyát a kooperációs képességhez. A kooperációs képesség szoros összefüggésben áll ugyanis a társadalmi együttműködéssel, valamint az

ebbe ágyazott társadalmi tőke mobilizálásával. Egy – nyugat- és észak-európai országok mintájára épülő – együttműködő társadalom segíti az erősödő és hatékonyan működő gazdaságot, ezáltal a növelve a versenyképességet és nem fordítva!

A III. fejezetben leírt stratégiai célok felsorolása vitatható. A felvázolt kör túl széles. Indokolt lenne ezen célok számát csökkenteni. Ennek jegyében tanácsos az alábbi célok megfogalmazása:

1. A GAZDASÁG VERSENYKÉPESSÉGÉNEK TARTÓS NÖVEKEDÉSE
2. VERSENYKÉPES TUDÁS ÉS MŰVELTSÉG MEGTEREMTÉSE
3. A TÁRSADALMI SZOLIDARITÁS ERŐSÍTÉSE
4. A TERÜLETI SZERKEZET MODERNIZÁCIÓJA ÉS A TÉRSÉGI KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE

1. A GAZDASÁG VERSENYKÉPESSÉGÉNEK TARTÓS NÖVEKEDÉSE:

- **A versenyképes gazdaság humánpolitikai oldalának érvényesítése a civil szervezetek számára új együttműködési területeket jelenthet.** A versenyképes gazdaság növeli a társadalmi együttműködést, a társadalmi tőke mozgósítását, ami a társadalom hozzáadott értékeinek, a társadalmi innovációnak jobb kiaknázását is eredményezi. Az ország sikeres fejlesztésének valóban egyik záloga a versenyképes gazdaság tartós növekedési pályán tartása. Ehhez számos tényező mellett a társadalmi innováció is hozzájárulhat. A társadalmi innováció térnyerését egyúttal olyan társadalmi együttműködési programokkal (oktatás, kultúra, egészségügy, fogyatékosok támogatása, szegényügy) is elő lehet mozdítani, ahol a civil szervezetek már gazdag tapasztalatokkal rendelkeznek. Mindez kapcsolódik, számos egyéb terület mellett, a foglalkoztatáspolitikához.
- Foglalkoztatás bővítése: **Indokolatlanul kevés figyelmet kap az adópolitika.** Egy hatékony adópolitika – természetesen sok más makrogazdasági tényezővel együtt – emeli a foglalkoztatás szintjét. Mindenekelőtt az adópolitikát kellene megreformálni és ezt hangsúlyozni, ami hosszú távú cél is lehetne 2020-ig vagy 2050-ig. A foglalkoztatás kapcsán **célszerű megemlíteni az egészséges/környezetbarát, ergonómiai szempontokat is érvényesítő munkakörnyezetet, a munkahelyi biztonságot. Ha már az a cél, hogy mindenkinek legyen munkája, akkor próbálja magát jól is érezni munkahelyén, vagy esetleg szeretni azt, amit csinál.** Hasznosnak tartanánk nevesíteni olyan célokat, mint pl. a közmunka vagy az atipikus foglalkoztatási formákat támogató intézkedések, melyek megemlézése a kohézió erősítése miatt lenne indokolt. Ez mindenekelőtt a romák, a fogyatékkal élők, valamint a gyermeküket egyedül nevelők esetében lenne kívánatos, ahol **a civil szervezetek intenzívebb és hatékonyabb, hozzáadott értékkel bíró munkát fejthetnek ki.**
- A megfelelően meghatározott versenyképesség javítását konkrétan össze kell kapcsolni az **életminőség javításával és ezt a stratégiai célt hangsúlyosan kell érvényesíteni a vidékfejlesztésben.** Indokoltnak tűnik tehát az OFK-ban megfogalmazásra kerülő átfogó fejlesztési célok között egy vidékfejlesztéssel is foglalkozót szerepeltetni.

2. VERSENYKÉPES TUDÁS ÉS MŰVELTSÉG MEGTEREMTÉSE:

- **Az innováció értelmezésének újabb dimenziót kell adni, nevezetesen a társadalmi innovációt, amely szervesen kapcsolódik a normálisan együttműködő társadalom és az ezen belül meglévő tőke – korábban kifejtett – koncepciójához is.**
- Információs társadalom kiteljesedése: hiányzik **a társadalom környezettudatos gondolkodásának** – az elektronikus köz- és magánszolgáltatásokon, új kommunikációs megoldásokon keresztül történő – előmozdításának megemlézése. A célok között szükséges megemlíteni **az oktatást, ezen belül is a felnőttképzést, a szakképzést, valamint az információs- kommunikációs technológiák összekapcsolását.** Hangsúlyosan érdemes szólni az **említett technológiák és a munkahelyteremtés** kapcsolatáról is.

3. A TÁRSADALMI SZOLIDARITÁS ERŐSÍTÉSE:

- A szolidaritás és a társadalmi összetartozás erősítése, valamint az esélyegyenlőség megteremtése lényeges, stratégiai célként szerepeltethető az OFK és az OTK anyagaiban egyaránt. Összetartó, befogadó, a hátrányos helyzetben lévő rétegek, így a fogyatékosok társadalma, a roma lakosság, az idősek, a gyermeküket egyedül nevelő szülők, a szegények iránt szolidáris társadalom megléte alappillérnek tekinthető a társadalmi modernizáció szempontjából. Egy ilyen társadalom fellép a megkülönböztetés bármilyen formájával szemben és nem tűri el a családon belüli erőszakot sem.
- A társadalmi szolidaritás erősítésében – pénzügyi források növelésével, a jogalkotásban történő intézményes részvétel biztosításán keresztül – kiemelt szerepet kell játszania a civil társadalomnak. A civil szervezetek újszerű, innovatív partnerségi formákat alakíthatnak ki, hozzájárulva a versenyképesség, a fenntartható fejlődés társadalmpolitikai szempontjainak erőteljesebb érvényesítéséhez. Lényeges a kormányzattal való és partneri alapon történő párbeszéd intézményesítésének megteremtése.

4. A TERÜLETI SZERKEZET MODERNIZÁCIÓJA ÉS A TÉRSÉGI KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE:

- A fizikai elérhetőség javulása: a fizikai elérhetőség javulását a térségi fejlesztéssel foglalkozó szakirodalom összefüggésbe hozza a térségi integrációval is. Lényegesnek tartjuk a térségi kohézió megemlítését. Ebben az összefüggésben is kiemelt helyen kell szerepelnie a vidékfejlesztési politikának. Mind a térségi kohézió, mind a vidékfejlesztés esetében aktívabb civil szerepvállalás lehetséges, pl. a fejlesztési tervek kimunkálásakor, a stratégiai- és a projekt partnerség következetes alkalmazása során.

IV. ESZKÖZEINK A STRATÉGIAI CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ:

1. A „Befektetés az emberbe” című rész számos olyan elemet tartalmaz, melyeket ajánlatos két különálló új blokkba, nevezetesen egy „Befektetés az oktatásba” és „Befektetés a kultúrába” című részbe betenni. A versenyképes gazdaság és a tudásalapú társadalom közötti kapcsolatrendszer szempontjából kulcsfontosságú az oktatás; ezért is indokolt egy újabb dimenzió megjelenítése. A „Befektetés az oktatásba” fejezetbe kerülhet az oktatási és a képzési rendszerek tartalmi és szervezeti fejlesztése, az oktatáshoz, képzéshez és a műveltséghez való hozzáférés, valamint az esélyegyenlőség szempontjai. Hasonlóan az elmondottakhoz, az alkalmazkodóképességek – egész életen át tartó tanuláson keresztül történő – javítása az oktatási részbe kerülhetne át.
2. Hasonlóan az oktatáshoz, a kultúra meghatározó szerepet játszik nemzeti hagyományaink, értékeink megőrzésében, de egyúttal hozzájárul olyan területek erősítéséhez is, mint pl. a kreatív képességek, az újszerű gondolkodás, vagy az önkifejezés megvalósítása. A kultúra ugyanakkor hozzájárul a multikulturális Európa jobb megismeréséhez is. Indokolt továbbá, hogy a „Befektetés a kultúrába ” című részbe kerüljön a társadalmi és a kulturális tőke erősítéséről szóló bekezdés.
3. A közigazgatás és a közigazgatási szolgáltatások korszerűsítéséről szóló rész (20.o.) logikus érvek alapján átkerülhet a „Befektetés a gazdaságba” szóló fejezetbe.
4. A „Befektetés az emberbe ” című résznél maradva: a munkaerő-piaci, egészségügyi és népegészségügyi szempontok alapján nem lehet behatárolni a humán dimenziót. A két utóbbi a „Befektetés a környezetbe”, a munkaerő-piaci ösztönzők a gazdasági részbe helyezhetők el. A decentralizáció, a jogi túlszabályozás csökkentése, a központi közigazgatás átalakítása, az intézményrendszer korszerűsítése inkább a gazdasági életet befolyásoló állami szféra átalakításának az irányába mutat.

5. **A gazdasággal és az oktatással foglalkozó részekben megfogalmazódhat, hogy „(...) az egész életen át tartó tanulás** megvalósításával és a **képzési rendszer fejlesztésével** párhuzamosan erősítjük az oktatás-képzés és a gazdaság közötti kapcsolatokat, (...)”.
6. **A „társadalmi és területi zárványok oldása ” (19.o.): A társadalmi és területi-regionális hátrányok leküzdése hagyományosan a kohéziót szolgáló fejlesztéspolitikai célok közé tartozik az EU-ban.** Ezen célokat csak részben lehet humán erőforrások mozgósításával elérni. Mivel döntően pénzügyi támogatási eszközök és a nemzeti kormányokkal folytatott kétoldalú tárgyalások eredményeképpen kialakított fejlesztési tervek, programok jelentik a megoldást, ezért indokolt lenne, hogy ez a cél a gazdasági fejezetben kerüljön megfogalmazásra.
7. **Tanácsos a „Befektetés az emberbe” című részben olyan értékeket és tulajdonságokat megfogalmazni, melyek a nem anyagi jólétet jelenítik meg.** Ilyenek az **erkölcs, a szolidaritás, a becsület, a tisztelet, a nyitottság, a türelem, az empátia, a kulturáltság, a műveltség, a szorgalom, a természet értékeinek, az élővilág tisztelete, vagyis** minden, ami a helyi közösség, a család és az egyén szintjén az **életvidámságot, -kedvet, -szeretetet, az egészséges lelkiállapotot erősíti, vagyis egy érzékelhetően magasabb életminőséget eredményez.** Ide sorolhatók egyéb kategóriák is, mint pl. a **sport** és a **szabadidő**. Az anyagi jólét eléréséhez pedig az általánosan értelmezett fejlesztéspolitikai célok biztosítják a szükséges eszközöket.
8. A **„Befektetés a gazdaságba”** című rész jónak mondható; sok helyen megjelennek a kis- és közepes méretű vállalkozások támogatási szempontjai, konkrét eszközei. Ugyanakkor **nem fogalmazódnak meg a vállalkozásokat segítő hitelpolitika, pénzügyi támogatási intézkedések** szükséges lépései.

V. TOVÁBBI MEGJEGYZÉSEK:

1. A dokumentumban közölt statisztikai adatok alkalmasak a hazai és a nemzetközi folyamatok, trendek összehasonlítására. Az anyagban azonban egyetlen olyan táblázat szerepel – ott is csak egyszerű számadatok –, ahol hazai intézmények közlésére támaszkodtak (26.o.) Ha a dokumentum kiemelten kezeli a stratégiai szemléletet, akkor törekednie kell arra, hogy következetesen alkalmazzon egy módszert. Ennek segítségével alakíthatók ki a stratégiai tervezés, a felvázolt területpolitikai célok közelebbi paraméterei. Ajánlatos lenne egy módszertani függelék, vagy egy külön fejezet, amely a tervezett célok elérésének módszertani eszközeit, technikáit sorolja fel. Mindehhez több hazai megalapozott statisztikai adatra lehet támaszkodni. A javasolt módszertan kialakításában segítséget nyújthatnak a Nemzeti Fejlesztési Terv Programkiegészítő-dokumentumai, az EU módszertani munkafüzetek és a nemzetközi legjobb gyakorlatról szóló összefoglalók. Egy ilyen szellemiségű módszertan szükségességét támasztja alá az előzőekben megfogalmazott megállapítások, javaslatok többsége is.
2. A fejlesztéspolitikai koncepció nem kezel komplex módon egy igen lényeges kérdést, nevezetesen **magának az államnak a helyét, szerepét a fejlesztési folyamatban.** Egy takarékos, kis apparátussal rendelkező olcsó és hatékony állam fogja-e levezényelni ezt a folyamatot, vagy a túlbürokratizált, a nehézkes államigazgatás megújításától húzódozó kormányzatok állnak élére ennek a folyamatnak? Az államigazgatás megreformálása nem kerülhető meg, ezt meg kell fogalmazni, összekapcsolva a közszolgáltatásokat érintő fejlesztési folyamattal.
3. Kizárólag formai észrevétel (a későbbi anyagok nyomtatását segítő célzattal): a füzetben szereplő statisztikai táblázatok, főleg az anyag lényegét tükrözni szándékozó ábrák adatai szinte olvashatatlanok. Ez sokak számára hátrányos helyzetet teremt. A füzet első, külső borítójának grafikai megoldása nehezen érthető. (nem magyar rendszámú teherautó, az egyik fiatal arcába nyúlik egy kémcső vagy fiola, ami kábítószer-fogyasztásra is utalhat, csúszda a Parlament épületére, stb.). A kiadvány tipográfiai és grafikai megjelenítésének is tükröznie kellene *az új távlatokat hazánk előtt.*

Az anyag a „Tegyük sikeressé Magyarországot” című összefoglalásra épül; a hivatkozott oldalszámok a Nemzeti Fejlesztési Hivatal kiadványára utalnak.

Az anyag az Európa Ház által 2005. augusztus 23-án Budapesten szervezett nyílt civil szakmai konzultáció, további megbeszélések és különböző civil szervezeti vélemények alapján készült.

További felvilágosítás és információ: info@europeanhouse.hu

A dokumentumot támogató civil szervezetek felsorolása:

1. Európa Ház
2. BAZ Megyei Alkoholizmus Ellenes Egyesület
3. Budapesti Magyar-Román Baráti Társaság
4. CIVICUS Európa Alapítvány
5. Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület
6. ECOVAST Falvak és Kisvárosok Magyarországi Műhelye
7. Egészségmegőrző Egyesület
8. Empátia Civil Szervezet
9. Esztergomi Nyugdíjasok Szövetsége
10. EU Munkacsoport
11. Európa Akadémia
12. Generation Europe Magyarország Alapítvány
13. HÁLÓ Regionális Innovációs Egyesület
14. Ipari Parkok Egyesülete
15. Magyar Békeszövetség
16. Magyar Huszár-és Hagyományőrző Egyesület
17. Magyar-Flamand Együttműködési és Kulturális Egyesület
18. Magyarországi Strucctenyésztők Egyesülete
19. Maroshát Turizmusáért Közhasznú Egyesület
20. Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület
21. Országos Futómadár Terméktanács
22. Petőfi Sándor Nyugdíjas Egyesület
23. Postai és Távközlési Művelődési Alapítvány
24. Száraz-Ér Társaság
25. Telefonos Lelkisegély Alapítvány, Miskolc
26. Tótkomlós-Slovensky Komlós Barátainak Köre
27. Magyar Atlanti Tanács
28. Budapesti Orvos-egészségügyi Eszperantó Szakcsoport
29. Európa Jövője Egyesület
30. Barátság Hídjai Alapítvány
31. XXI. század Magyarországaért Alapítvány
32. Magyar Gazdaságért Alapítvány
33. Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület
34. MAGATESZ
35. „Lenti és Vidékéért” Alapítvány